

SEITSEMÄN VELJESTÄ
KRIITTINEN EDITIO II

TOIMITUSNEUVOSTO

Riikka Rossi, puheenjohtaja
Outi Hupaniittu
Sakari Katajamäki
Mikko Keskinen
Ville Kivimäki
Sebastian Köhler
Olli Löytty
Kati Mikkola
Hanna Suutela
Tanja Toropainen

ALEKSIS KIVI -EDITIOIDEN TOIMITUSKUNTA

Jyrki Nummi, puheenjohtaja
Sakari Katajamäki
Petri Lauerma
Juhani Niemi
Kirsi-Maria Nummila
Pentti Paavolainen

HANKETTA OVAT TUKENEET

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Koneen Säätiö
Suomen Kulttuurirahasto
WSOY:n kirjallisuussäätiö

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura
PL 259
00171 Helsinki
tiedekirjat@finlit.fi

edith.fi
finlit.fi/kirjat

Aleksis Kivi

SEITSEMÄN
VELJESTÄ

KRIITTINEN EDITIO II
TUTKIMUS

TOIMITTANEET

Jyrki Nummi, päätoimittaja

Sakari Katajamäki

Petri Lauerma

Juhani Niemi

Kirsi-Maria Nummila

Pentti Paavolainen

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura
Helsinki ♡ 2026

Teos on Suomalaisen Kirjallisuuden
Seuran nimeämien
asiantuntijoiden tarkastama.

SKS:n julkaisujen kokoelma
kuuluu Unescon kansalliseen
Maailman muisti -rekisteriin.

SUOMALAISEN KIRJALLISUUDEN SEURAN TOIMITUKSIA 1508

© 2026 Jyrki Nummi (päätoimittaja), Sakari Katajamäki, Petri Lauerma, Juhani Niemi, Kirsi-Maria
Nummila, Pentti Paavolainen ja SKS

KANSI: Pekka Krankka
TAITTO: Jaana Tarsa | SARJA-ASU: Pekka Krankka
EPUB: Tero Salmén

ISBN 978-951-858-826-2 (nid.)
ISBN 978-951-858-827-9 (EPUB)
ISBN 978-951-858-828-6 (PDF)

ISSN 0355-1768 (nid.)
ISSN 2670-2401 (verkkojulkaisut)

DOI <https://doi.org/10.21435/skst.1508.2>

Teos on lisensoitu Creative Commons BY-NC-ND 4.0 International -lisenssillä, ellei toisin mainita.
(<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.fi>)

Teos on avoimesti saatavissa osoitteessa
<https://doi.org/10.21435/skst.1508.2>
tai lukemalla tämä QR-koodi mobiililaitteella.

PunaMusta Oy, Tampere 2026

Sisällys

ESIPUHE 11

SEITTEMÄN MIESTÄ • *Jyrki Nummi* 13

I LÄHTÖKOHDAT 17

SEITSEMÄN VELJEKSEN TAUSTA • *Jyrki Nummi* 18

Ensimmäinen suomenkielinen romaani 18

Romaanikeskustelu saapuu Suomeen 1830–1870 22

Ruotsin kirjallisuus 26

Kirjamarkkinat 26

Romaanin lajivalikko 27

Suomenkielinen kirjallisuus 31

Ohjelma ja tavoitteet 31

Kansan kirjallisuus 34

Kansakuntainen romaani 36

Klassikkoinstituutio 38

*Seitsemän veljeks*en synty 41

J. V. SNELLMANIN KIELI- JA KIRJALLISUUSPOLITIikka • *Marja Jalava* 44

Suomalaiskansallisen identiteetin synty ja kielinationalismin nousu 44

Spekulatiivisesta filosofiasta kansalliseen ohjelmaan 46

Kansallinen kieliyhteisö ihmisyyden määrittäjänä 48

Snellmanin kirjallisuuspolitiikka 51

Kalevalainen takinkääntö 56

Snellmanin kieli- ja kirjallisuuskäsityksen vaikutuksesta 60

II ALEKSIS KIVEN KERTOMUS SEITSEMÄN VELJESTÄ • *Jyrki Nummi* 62

KERTOMUS ETELÄISESTÄ HÄMEESTÄ 63

Jukolan talo 63

Kertomus 64

Pääkertomus 64

Sivukertomukset 66

Kertoja ja kertojat 70

Henkilöt 75

Monilukuinen päähenkilö 75

Veljesryhmä 78

Ryhmä ja yksilö 79

Kiven naiset 81

Kylän väki 83

Humoristinen kansankuvaus	85
Humorillista	85
Kiven ja Runebergin kansa	86
Näkökulma alhaalta	90
Tilannekomiikka	92
Rakenteet	93
Dynaamiset rakenteet	93
Symmetria ja keskipainoisuus	95
Kerrostumat	97
<i>SEITSEMÄN VELJEKSEN LAJIT</i>	99
1800-luvun realistinen romaani	99
Romaanilajit	102
Kehitysromaani	102
Quijotelainen romaani	104
Veijariromaani	106
Rosvoromaani	108
Robinsonadi	110
Romanttinen romaani	111
Koominen eepos	114
Dialogikertomus	118
Menippolainen satiiri	123
Utopia, ilmestys ja profetia	124
Synteettinen romaani	126
<i>SANAN MAHTI</i>	129
Kirjallinen puhe	129
Kiven sanonta	131
Kuvakieli ja rytmi	131
Huumori ja leikillisyyys	133
Puhekuviot	134
Homeerinen vertaus	134
Apostrofi	137
Lainattu sana	138
Kansanperinne	138
Kirjallinen laina	139
Tyylikerrostumat	144
Korkeasta tyylistä	144
Lyyrinen proosa	145
Homeros ja <i>Kalevala</i>	146
Korkea ja matala	148
Pyhä sana	150
Sitaatti ja alluusio	150
Parodia	154

Kirjallisuuden kieli 155

JUKOLAN TALON POLITIIKKA 157

Pako yhteiskunnasta 157

Lukutaitovaatimus 160

Impivaaran utopia 162

Purjehdus Impivaaran saareen 162

Kohti uutta maailmaa 164

Merten kulkija ja matkamies maan 166

Metsän suojassa 167

Johtajan valinta 171

Myrsky ja kriisi 174

Jukolan valtiolaiva 176

Paluu kotisatamaan 181

Kotomaa 182

Talonpojan isänmaa 182

Seurakuntakansalaiset 185

MIELEN SYVYYS JA TAIVAAN KORKEUS 188

Sivukertomusten mieli 188

Vetäytyminen sisätilaan 190

Oravan laulu 191

Kalvean immen tarina 191

Uskonsankarin tarina 194

Laurin myyräuni 196

Sydämeni laulu 197

Taivaan vallat 198

Jukolan veljesten taivas 198

Linnanherra ja tuomion päivä 201

Kuningaskäärmeen tarina 204

Kultainen peura ja elävä kivi 205

Ennustukset, ilmestykset ja näyt 206

Sibilla ja Kuppari-Kaisa 206

Juhanin ilmestys 207

Simeonin yölento 210

Seunalan Anna tuomittu alhossa 212

Kohti viimeisiä aikoja 213

Ilmestyskirjan sanoma 213

Juhlava seitsenluku 214

Apokalyptinen kuvasto 215

EPILOGI 219

Kaksi päätöstä 219

Paluu arkeen 220

Uusi aikakausi 224

III KULTTUURIYMPÄRISTÖT 228

SEITSEMÄN VELJESTÄ JA SUOMALAINEN KANSANPERINNE • Satu Apo 229

- 1800-luvun folkloren runsaudensarvi 229
- Seitsemän veljeks*n kansanperinteen aiempi tutkimus 231
- Eläinsadut ja paraabelit 234
- Kalvea impi verrattuna suomalaisiin kansankertomuksiin 236
- Suomenruotsalainen balladi ja legenda 238
- Vuorenpiekkotarinat 240
- Uskomustarinat 241
- Historialliset tarinat ja henkilötarinat 245
- Kaskut ja anekdootit 247
- Sananlaskut ja sanomukset 248
- Mistä *Seitsemän veljeks*n kirjoittaja vaikeni? 250

KIVEN ERÄMAA, KYLÄ JA KANSANKULTTUURIN KUVA • Satu Apo 253

- Maalaiskulttuurin kehitysvaiheet ja sosiaalinen rakenne 254
- Maaomaisuuden monet hyödyt 256
- Erämaassa 258
- Mahtavatuottoinen kaski 260
- Uudisraivauksen kehittävät vaikutukset 262
- Kylän ja pitäjän sosiaalinen hierarkia 264
- Konflikteja, kannanottoja ja vaitioita 268
- Talonpojat rienaavat kirkonmiehiä 269
- Vaarallisia aatteita Toukolan kylässä 272
- Miten ylempien tulee kohdella alempiaan? 274

KIVEN JA VELJESTEN USKONNOLLINEN MAAILMA • Irma Sulkunen 276

- Kirkko keskellä kylää 278
- Pietismin ja nationalismin vaikutuspiirissä 280
- Uskonto ja sukupuoli 283
- Anna, Agnes ja Anna Stiina 288
- Uskonnolliset herätykset ja elämänmuutos 290

IV VASTAANOTTO 292

AIKALAISVASTAANOTTO • Jyrki Nummi 293

- Suomalaisen kirjallisuuden trauma 293
- Valtapeli 296
- Professori ja ylioppilas 300
- Meurmanin *Recension* 304
- Kirjallisuusarvostelija Ahlqvist 305
- Ahlqvist ja taiteen rajat 307
- Cygnaeuksen lausunto 309
- Godenhjelm, Aspelin, Lönnrot ja Snellman 311

Ahlqvist ja taiteellinen muoto	314
Ahlqvist ja kanoninen järjestys	318
Kiistan avainkysymys	320
Aikakauden päätös – Lönnbeck ja Krohn	323

SEITSEMÄN VELJESTÄ KIVEN KIELEN JA EDITOINNIN PÄÄTEPISTEENÄ

• <i>Petri Lauerma</i>	325
Teoksen kielellinen editointiprosessi	327
Pitkävokaalisiksi kehittyneet <i>pelto</i> -tyyppiset partitiivit	329
<i>valkia</i> -tyyppiset adjektiivit	330
Supistumaverbien <i>rupee</i> , <i>hikoen</i> -tyyppiset taivutusmuodot	332
<i>sanoit</i> , <i>sanoisit</i> -tyyppiset monikon 3. persoonan muodot	333
<i>kuin</i> -asuiset, mutta ›kun‹-merkityksiset konjunktiot	335
<i>kultasannotettu</i> -tyyppiset partitiipit	336
Kielellisen editoinnin luonne	337
Kiven kielellinen aikalaisreseptio ja nykysuomen murros	339

V ENSIPAINOKSESTA KLASSIKOKSI 342

TEOKSEN JULKAISUHISTORIA • <i>Sakari Katajamäki</i>	343
Kiven työpöydältä vihkopainokseksi	343
Vuoden 1873 laitos	349
Kiven romaani kokoomateoksissa ja omissa kansissa	354
Kuvitetut laitokset	360
Lyhennelmät, mukaemat ja tarinavalikoimat	367
Käännökset	372

SEITSEMÄN VELJESTÄ TEATTERINA, OOPPERANA, TANSSITAITEENA JA

KUUNNELMANA • <i>Pentti Paavolainen</i>	377
Koomisia kohtauksia seuranäytännöiksi	377
Kaarlo Bergbom ja Hemmo Kallion ensimmäinen näytelmäsovitus	379
Uudet teatterisovitukset Kallion haastajiksi	381
Armas Launiksen ooppera	383
Wilho Ilmarin »sarja kuvaelmia«	384
Kiven 100-vuotisjuhlinta teatterissa	387
Sotavuosista 1960-luvulle	389
Tulisiko veljeksille uusi aika?	393
Kalle Holmberg ja vuosikymmenen produktio Turussa	396
Tanssiteatterin voitto	399
Tauno Marttisen oopperat	401
<i>Seitsemän koiraveljestä</i> musiikkiteoksina	402
Katse jälkiteolliseen Suomeen	403
Kiven paras komedia	410

SEITSEMÄN VELJESTÄ VALKOKANKAALLA • *Kimmo Laine* 412

Ensimmäinen esinäytös	412
Toinen esinäytös	414
Ensimmäinen filmatisointi	418
Komedialla, animaatiota ja televisioelokuvaa	421
Dramaturgisia painotuksia	424
Itsekriittinen jälkinäytös	428
KANONINEN SEITSEMÄN VELJESTÄ • <i>Jyrki Nummi</i>	430
Arvostuksen muutos	430
Kanoninen kiista	432
Esteettinen ja valtateoria	433
Arvostuksen mittarit	435
Maailmankirjallisuus	440
Klassikko	442
LÄHTEET	446

Esipuhe

Aleksis Kiven *Seitsemän veljestä* on J. L. Runebergin runoelmien ohella Suomen kirjallisuuden tutkituimpia teoksia. *Seitsemän veljeks*en kriittisen edition II osa esittelee tutkimuskohteen laajenemista kansallisesta suurteoksesta suomalaisen yhteiskunnan ja kulttuurin monivivahteiseksi ensyklopediaksi. Romaanin herättämä kiinnostus 1900-luvun vaihteen kirjailija- ja tutkijapolvessa sekä vuosisadan alkuvuosikymmeniin osunut huima hyppäys lukulistojen kärkeen nostivat teoksen ja kirjailijan itsenäistymisen myötä suomalaistuneessa Suomessa klassikon asemaan.

Seitsemän veljestä on siirtynyt myös muille taiteen aloille, oopperaan, elokuvaan ja teatteriin, joista jälkimmäinen on luonut teoksesta oman esitystradition. Kirjallisuudentutkimus on runsaan sadan vuoden ajan eri reittejä kulkien tarkastellut romaania osana renessanssiin ja antiikkiin ulottuvaa eurooppalaista kirjallista traditiota. Kielentutkijat, folkloristit ja kansatieteilijät kuin myös historioitsijat ja yhteiskuntatieteilijät tunnistavat romaanista 1800-luvun suomalaista yhteiskuntaa peilaavan monitasoisen tutkimuskohteen. Tutkimus on avannut aikakauden poliittisia ja kulttuurisia jännitteitä August Ahlqvistin teilaavien arvostelujen aiheuttamasta traumaattisesta jälkimaineesta alkaen.

Seitsemän veljestä. Kriittinen editio I–II on syntynyt Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran tutkimushankkeen myötä. Teos on osa SKS:n Edith – suomalaisen kirjallisuuden kriittiset editiot -yksikössä toimitettavia Aleksis Kiven tuotannon editioita. Vertaisarvioidun sarjan aiempia teoksia ovat *Nummisiutarit* (2010, digitaalisena editiona 2011), *Kirjeet* (2012), *Kullervo* (2014, digitaalisena editiona 2021), Kiven pienoiskomedioiden editio (2015), *Karkurit* (2017, digitaalisena editiona 2022), *Olviretki Schleusingenissä* (2018, digitaalisena editiona 2023), *Yö ja päivä*, *Lea*, *Alma* ja *Margareta* (2019) ja *Canzio* (2019) sekä digitaaliset editiot *Leasta* (2020), *Yöstä ja päivästä* (2021), *Leosta ja Liinasta* (2022), *Margaretasta* (2023), *Kihlauksesta* (2024) ja *Almasta* (2025).

Kriittisen edition II osan ovat toimittaneet professori Jyrki Nummi (päätoimittaja, Helsingin yliopisto), tutkimuspäällikkö Sakari Katajamäki (Edith), erityisasiantuntija Petri Lauerma (Kotimaisten kielten keskus), professori Juhani Niemi (Tampereen yliopisto), vanhempi tutkija Kirsi-Maria Nummila (Edith) ja dosentti Pentti Paavolainen (Helsingin

yliopisto). Edition tähän osaan sisältyvien lukujen kirjoittajat on ilmoitettu sisällysluettelossa. Edithin tutkimusavustajina edition tämän osan työvaiheisiin ovat osallistuneet Milla Juhonen, Anniina Luomala, Otto Peltokangas, Aamos Waher ja Frida Wikblad. Edition tämän osan käsikirjoituksen kommentointivaiheessa Edithin toimitusneuvostoon ovat kuuluneet toimituksen ulkopuolisina jäseninä Outi Hupaniittu, Sari Kivistö, Sebastian Köhler, Tuomas M. S. Lehtonen, Olli Löytty, Minna Maijala, Tanja Toropainen ja Risto Turunen.

Helsingissä 27. elokuuta 2026

Jyrki Nummi
Sakari Katajamäki
Petri Lauerma
Juhani Niemi
Kirsi-Maria Nummila
Pentti Paavolainen

Seittemän miestä

Aleksis Kivi kirjoitti *Seitsemää veljestä* muiden kirjallisten töiden rinnalla runsaat kymmenen vuotta.¹ Useaan kertaan uudelleen kirjoitettu käsikirjoitus valmistui 1860-luvulla Siuntiossa Charlotta Lönnqvistin kortteerissa.² Yksikään käsikirjoitus ei ole säilynyt, eikä teoksen syntyprosessia tunneta tarkasti.³ Kirjeissään Kivi esittää kirjastaan ainoastaan joitakin lyhyitä mainintoja. Yksi varma poisto tiedetään: runomuotoinen »Metsämiehen laulu», joka ilmestyi *Kanervala*-kokoelman (1866) viimeisenä runona.⁴

Kiven tiedetään puhuneen kertomuksestaan jo vuonna 1859. Hänen veljensä Juhani Stenvallin mukaan jonkin verran tekstiä oli olemassa valmiina viimeistään vuonna 1861.⁵ Kiven opettaja, professori Fredrik Cygnaeus tunsikin jo varhaisen suunnitelman ja oli rohkaissut Kiveä sen toteuttamisessa.⁶ Ystävälleen Robert Svanströmille vuonna 1864 lähettämässään kirjeessä Kivi kertoo kirjoittavansa »novellia», jonka aikoi myydä jatkokertomukseksi *Maiden ja merien takaa* -lehteen. Kirjailija puhuu tässä vaiheessa novellista ja kertomuksesta, ei romaanista.⁷

Kiven tuttava Thiodolf Rein kertoo muistelmissaan tavanneensa Julius Krohnin kanssa sattumalta Kiven Helsingissä kadulla. Kirjailija ilmoitti saaneensa valmiiksi kertomuksen ja kysyi, haluaisivatko he kuulla hänen lukevan sitä. Rein kirjoittaa:

Suostuimme mielihyvin ehdotukseen ja seurasimme häntä kotiin, missä hän esitti meille »Seitsemän veljestä», nimittäin teoksen ensimmäisen sommitelman, joka oli melkoista lyhyempi kuin myöhemmin julkaistu; hän kuuluu kirjoittaneen sen uudelleen kolme tai neljä kertaa. Eloisa

1 Tarkiainen 1910, 16–27; Rahikainen 2009, 72–74.

2 Kivi kertoo 16.3.1869 päivätyssä kirjeessään ystävälleen Theodor Forssellille kirjoittaneensa kertomuksen kolmeen kertaan. Kivi 2012, 290.

3 Tarkiainen 1910, 26–27.

4 Tarkiainen 1910, 26–27. Poistosta on merkintä *Kanervalan* (1866) alaviitteessä. Poiston syistä ks. Lassila 2011, 121.

5 Rahikainen 2009, 72; Tarkiainen 1910, 16; Tarkiainen 1915/1950, 368.

6 Kiven kirjeet Kaarlo Bergbomille vuoden 1868 lopussa. Kivi 2012, 272–274.

7 »Föröfrigt är jag ännu sysselsatt men min novell, hvilken jag – som, enligt hvad ja minnes, redan vet – tänker sälja till ett följetongsstycke på finska tidningen *Maiden ja merien takaa*.» Kiven kirje A. R. Svanströmille 16.6.1864. Kivi 2012, 202.

kuvaus talonpoikaisnuorukaisten monenlaisista seikkailuista erämaassa miellytti meitä kumpaakin suuresti jo alkuperäisessä muodossaan.⁸

Rein käyttää kertomuksesta kirjailijan tapaan nimitystä »novelli». Lajinimike viitanee kertomuksen suppeuteen, sillä Rein vertaa heille luetua käsikirjoitusversiota sittemmin julkaistuun teokseen. *Seitsemän veljeks*en varhainen konsepti käy ilmi ilmoituksesta, jonka Kivi laati ainoaksi jääneen runokokoelmansa *Kanervalan* (1866) takakanteen:

Kunnioitettawalle yleisölle tarjotaan tilattawaksi seuraawa teos: »Seitsemän Miestä; ilostelewa (humoristisk) elämäkertomus seittemästä weljestä Hämeen metsissä. Tehnyt A. Kiwi.» – Kirja, sisältäwä noin 300 siwua, painatetaan, jos nimittäin tarpeeksi tilaajojta ilmauu, jouluksi 1867 ja myydään tilaajoilte 2:teen markkaan, ostajille 3:meen.

Kirjan tilauslistoja oli saatavilla kirjakauppias Sederholmilla Helsingissä, Åkermannilla Turussa, Cloubergilla Viipurissa, Caloniuksella Kuopiossa ja Barckilla Oulussa. Samalla Kivi mainitsee, että useimmissa kirjakaupoissa oli myytävänä myös *Nummisuutarit*.

*Seitsemän veljeks*en mainitseminen myynti-ilmoituksessa kolme vuotta ennen teoksen ilmestymistä viittaa siihen, että käsikirjoitus oli pääosin valmis jo vuonna 1867.⁹ Seuraavan vuoden alussa Kivi kirjoittaa Svanströmille saaneensa valmiiksi »suurimman työnsä jonka koskaan on kirjoittanut», 600-sivuisen *Seitsemän veljestä*, jonka uskoi ilmestyvän tulevana jouluna.¹⁰ Luettuaan sanomalehdistä, että Suomalaisen Kirjallisuuden Seura ryhtyisi julkaisemaan suomenkielisiä romaaneja, Kivi tarjosi käsikirjoitustaan seuran kustannettavaksi ystävänsä ja pitkäaikaisen tukijansa Kaarlo Bergbomin ja Cygnaeuksen välityksellä.¹¹ Seuralla oli jo 2. marraskuuta 1868 pidetyssä kokouksessaan ennakkotieto siitä, että Kivi aikoi tarjota romaaninsa julkaistavaksi.¹²

Bergbom ilmoitti Kivelle, että seura saattaisi hyväksyä teoksen, mutta

8 Rein 1918, 240.

9 Rahikainen 2009, 73. Myös *Suomettaren* (20.12.1866) takasivulla kerrottiin, että Stolpen kirjakaupasta Helsingissä ja muista maamme kirjakaupoista voi tilata »ilostelewan elämäkertomuksen Seitsemän miestä». Tilaajia ei ilmeisesti kuitenkaan tullut riittävästi. Viipurilaisessa *Ilmarisessa* ilmoitettiin 20.12.1867, ettei tilattavaksi tarjottu suurempi historiallinen kertomus *Seitsemän miestä* ilmestyisi vielä jouluksi. J. W. Calamnius ilmoitti *Kirjallisen Kuukauslehden* huhtikuun 1867 numerossa Kiven valmistelevan uutta suomalaista romaaniaan *Seitsemän veljestä*. Rahikainen 2009, 73–74.

10 »[J]ag har nu färdigt det största arbetet, som jag ännu skrifvit, nämligen Seittemän veljestä, nära 600 sidor långt, men det utkommer först til nästa jul.» Kiven kirje A. R. Svanströmille 5.1.1868. Kivi 2012, 259.

11 Kiven kirje Kaarlo Bergbomille syksyllä 1868. Kivi 2012, 271–272.

12 Käsikirjoituksen jättämisestä on merkintä seuran kokouspöytäkirjassa huhtikuulta 1869. Tunkelo (1927, 5–22) on selostanut yksityiskohtaisesti käsikirjoituksen käsittelyä Suomalaisen Kirjallisuuden Seurassa.

epäili sen kasvaneen liian laajaksi. Kivi lupasi lyhentää käsikirjoitusta, mikäli saisi aikaa kirjoittaa sen vielä kertaalleen. Samalla hän halusi käydä läpi Cygnaeuksen tarkastaman käsikirjoituksen korjaus ehdotukset. Kivi ilmoitti olevansa valmis saapumaan Helsinkiin lukemaan teosta seuran edustajille ja ottamaan huomioon mahdolliset lisähuomautukset lopulliseen käsikirjoitukseen, jonka oli tarkoitus valmistua ennen juhannusta.¹³

Keväällä 1869 Kivi vei käsikirjoituksen Helsinkiin ja jäi odottamaan päätöstä sen julkaisemisesta. Kirjeessään Bergbomille hän arveli, ettei seura ehkä hyväksyisikään teosta. Kirjailija oli kuitenkin varma työnsä laadusta ja totesi uhmakkaasti: »Tehkää niin kuin parhaaksi näette; minä itse en veljeksi koskaan hylkää.»¹⁴ Niukat tiedot käsikirjoituksen valmistumisesta osoittavat, että Kivi valmisti teostaan pitkään, työskenteli pitkäjänteisesti, kuunteli salonkikriitikoiden huomautukset ja neuvot sekä korjaili käsikirjoitusta useita kertoja.

Päätös romaanin julkaisemisesta tehtiin Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kokouksessa 17. marraskuuta 1869. Antti Törneröosille tarjottiin teoksen oikolukua, mutta tehtävä annettiin lopulta Julius Krohnille. Kiven palkkio kirjasta oli 700 markkaa, josta vähennettiin 100 markkaa Krohnin oikolukupalkkiona.¹⁵ Kivi närkästyi oikoluvun siirtämisestä Krohnille, sillä hän katsoi, että olisi voinut tehdä työn itsekin. Saatuaan tietää kirjailijan reaktiosta Krohn maksoi palkkiosumman kirjailijalle.¹⁶

Toukokuun alussa vuonna 1870 romaani oli kokonaisuudessaan painettu. *Seitsemän veljestä* ilmestyi J. Simeliuksen perillisten kirjapainosta Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Novellikirjastossa neljänä vihkona. 500 kappaleen painoksesta Novellikirjaston tilaajille sitä toimitettiin 134 kappaletta.¹⁷ Seura keskeytti kuitenkin kirjan myynnin. Syynä keskeytykseen on pidetty professori August Ahlqvistin teoksesta julkaisemaa ankaraa arvostelua sekä Novellikirjaston heikkoa myyntimenestystä. Teos julkaistiin uudelleen kokonaisena kirjana vuonna 1873, Kiven kuoleman jälkeen. Uuteen laitokseen liitettiin Cygnaeuksen kirjoittama esipuhe.¹⁸

Vuonna 1878 *Seitsemän veljestä* ilmestyi Kiven *Valittujen teosten* II

¹³ Kiven kirje Kaarlo Bergbomille marraskuussa 1868. Kivi 2012, 273–274.

¹⁴ Kiven kirje Kaarlo Bergbomille 19.5.1869. Kivi 2012, 291.

¹⁵ Palkkio oli suuruudeltaan ajan standardien mukainen. Häggman 2008, 202.

¹⁶ Kiven kirje Kaarlo Bergbomille vuodenvaihteessa 1869–1870. Kivi 2012, 317; Tarkiainen 1910, 22–23.

¹⁷ Kaikki Novellikirjaston kirjat toimitettiin tilaajille vihkoina, jotka he sidottivat yleensä itse paperi- tai kartonkikantisiksi kirjoiksi. Tämä oli yleinen käytäntö aina 1900-luvulle asti. Rahikainen 2009, 74.

¹⁸ Ahlqvist julkaisi kriittisen arvionsa kolmeen kertaan, *Finlands Allmänna Tidningissä* 1870, *Helsingfors Dagbladissa* 1873 sekä *Kielettäressä* 1874, jokaisella kerralla hieman eri painotuksin. Agathon Meurmanin vuoden 1870 *Kirjalliseen Kuukauslehteen* tarkoittama arvostelu jäi julkaisematta, ja se ilmestyi vasta vuonna 1966 Eino Kauppisen julkaisemana. Cygnaeuksen vastine Ahlqvistin ensimmäiseen arvosteluun valmistui jo 1870. Snellman lisäsi oman lausuntonsa Cygnaeuksen vastineeseen, joka ilmestyi *Seitsemän veljeksien* vuoden 1873 laitoksen esipuheena.

osassa. Toimittaja B. F. Godenhjelm siisti ja lyhensi tekstiä poistamalla siitä muun muassa Rajamäen rykmentin laulun ja useita kirouksia. Vasta vuonna 1918 *Seitsemän veljestä* julkaistiin uudelleen ensimmäisen painoksen asussa. Teos saavutti 1900-luvun ensi vuosikymmeninä nopeasti suuren suosion, mikä näkyi myynnin ja kriittisen mielenkiinnon voimakkaana kasvuna.

Seitsemän veljestä säilyi Suomen luetuimpien kirjojen joukossa ja koulujen opetusohjelmissa 1960- ja 1970-luvuille asti. Yhdessä J. L. Runebergin teosten kanssa se on Suomen kirjallisuuden tutkituimpia teoksia. Teatteri, ooppera, elokuva, sarjakuvat ja kuvakirjat sekä teoksen lukuisat kirjakuvitukset Akseli Gallen-Kallelasta Erkki Tanttun ovat luoneet teokselle näkyvän aseman suomalaisessa kulttuurissa.